

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Fredric Jameson: poetyka form społecznych.

Kontekstowa analiza filozoficzna i społeczno-polityczna

Zasadniczym tematem rozprawy doktorskiej jest oryginalna koncepcja historii form estetycznych Fredrica Jamesona, określana przez niego również jako poetyka form społecznych. Koncepcja Jamesona skupia się głównie na ostatnich dwóch stuleciach dziejów form estetycznych zachodu w relacji do różnych sfer życia społecznego, politycznego i ekonomicznego.

W rozdziale pierwszym omawiane są okoliczności formacji intelektualnej Jamesona podczas studiów w USA i w Europie. Rozdział ten stara się usytuować jego pierwszą książkę *Sartre the Origins of Style* w kontekście późniejszych dokonań, ulokować Jamesona względem tradycji zachodniego marksizmu oraz pokazać, że pojawienie się Nowej Lewicy w USA stworzyło warunki możliwości ukształtowania się teorii Jamesona.

Rozdział drugi próbuje udzielić odpowiedzi na pytanie o zasadność Jamesonowskiej charakterystyki relacji pomiędzy formami estetycznymi a strukturą społeczną, polityczną i gospodarczą. Szczególna uwaga poświęcona jest kwestii determinizmu historycznego, poruszone są tu także wstępnie zagadnienia związane z kulturową periodyzacją oraz relacją treści i formy.

W rozdziale trzecim przedstawiony jest teoretyczny projekt Jamesona w kontekście tradycji hermeneutyki, zaprezentowana jest koncepcja politycznego nieświadomego oraz pokazane, że Jamesonowskie rozumienie istoty kultury opiera się na pojęciu społecznego aktu symbolicznego. W końcowej części tego rozdziału zrekonstruowany w sposób szczegółowy został Jamesonowski model interpretacji tekstów kultury. Jameson postuluje, by interpretacja odbywała się w trzech stopniowo poszerzających się kręgach: politycznym, społecznym i historycznym.

Rozdział czwarty powraca do analizy roli periodyzacji w teoretycznym projekcie Jamesona. Pokazane jest w nim, że dla Jamesona periodyzacja to przede wszystkim narzędzie ułatwiające rozumienie materiału historycznego, przybliżone jest tu także Jamesonowskie rozumienie logiki tego materiału jako permanentnej rewolucji kulturowej powiązanej z restrukturyzacją gospodarczą.

W rozdziale piątym kontynuowane są rozważania na temat Jamesonowskiej periodyzacji kapitalizmu. Szczegółowe przedstawienie projektu poetyki form symbolicznych rozpoczyna omówienie pierwszej z wyróżnionych przez Jamesona kulturowych dominant: realizmu. W rozdziale tym pokazane jest m.in., w jaki sposób ekonomiczna sprzeczność logiki kapitalistycznego sposobu produkcji z elementami prekapitalistycznymi zostaje opracowana przez treść i formę wczesnej powieści Balzaka *Jaszczur*.

W rozdziale szóstym zaprezentowana jest kolejna kulturowa dominanta wyróżniona przez Jamesona: modernizm. Omówione są w nim dwie sprzeczności, które legły u podłoża kulturowej praktyki modernizmu. Pierwszą z nich jest niepełna modernizacja, czyli równoczesne współistnienie elementów różnych sposobów produkcji. Drugą z nich jest istnienie kolonialnej sieci wyzysku i nieświadomość doniosłości tego faktu w metropoliach, gdzie żyli i tworzyli najważniejsi moderniści.

Omówienie zjawiska kanonizacji modernistycznych praktyk artystycznych prowadzi do rozważenia w rozdziale siódmym relacji pomiędzy nowymi zjawiskami kulturowymi, określanymi przez Jamesona jako postmodernistyczne a powojenną transformacją społeczno-ekonomiczną. W rozdziale siódmym omówione jest pięć fundamentalnych cech nowej kulturowej dominanty (postmodernizmu): brak głębi, pastisz, technologiczna wzniosłość, ponowoczesna przestrzeń oraz osłabienie czasowości.

W rozdziale ósmym przedstawione są założenia estetyki mapowania poznawczego, które stara się scalić prawdę indywidualnego doświadczenia egzystencjalnego z prawdą naukowych reprezentacji globalnego kapitalizmu. W rozdziale tym analizowany jest także przykład tzw. mapowania poznawczego dla ubogich, czyli teorii spisku.

Rozdział dziewiąty poświęcony jest analizie pojęcia wszechobecnego według Jamesona w kulturze utopijnego impulsu. W dalszej części tego rozdziału omówione zostały ideologiczne ograniczenia różnych utopii, a następnie egzystencjalne lęki nierozzerwalnie związane z samą formą utopii.

W zakończeniu podsumowane są najważniejsze wątki analizowane w rozprawie, wskazane są konsekwencje, jakie niesie ze sobą dla badań nad kulturą polską przyjęcie perspektywy Jamesona. Według autora rozprawy teoria kultury Jamesona stanowi przemyślaną i koherentną całość, która w sposób ożywczy wpływa na naszą percepcję fenomenów kulturowych, pokazuje ich nierozzerwalny związek z życiem społecznym, politycznym i ekonomicznym, a co być może najistotniejsze pokazuje, że oprócz pesymizmu rozumu w naszej kulturze jest miejsce dla optymizmu woli.

Fredric Jameson: poetics of social forms.
Contextual philosophical and sociopolitical analysis

The main topic of doctoral dissertation is a Fredric Jameson's original concept of the history of aesthetic forms, which is also called by him the poetics of social forms. This concept corresponds with the history (mainly last two hundred years) of the Western aesthetic forms considered in connection with various spheres of the social, political and economic life.

Circumstances of the Jameson's intellectual formation during the studies in US and in Europe are discussed in the first chapter. This chapter tries to locate his first book *Sartre the Origins of Style* in the context of his later achievements, inscribe his figure in the Western Marxism tradition, and show that the emergence of the New Left in US created the conditions of possibility of the formation of Jameson's theory.

The second chapter tries to answer to the questions of the validity of the Jamesonian characteristic of the relations between the aesthetic forms and the social, political and economic structures, particular emphasis is placed on historical determinism problem. Issues such as cultural periodization and relation between form and content are touched tentatively here.

In the third chapter three main issues are presented: Jameson's theoretical project in context of the hermeneutic tradition, the concept of political unconscious, and the socially symbolic act concept which plays the crucial role in the Jameson's understanding of culture. In the last part of this chapter Jameson's model of interpretation is reconstructed in detail. Jameson postulate that the interpretation should be carry out in three concentric circles: the political, social and historical.

Chapter number four goes back to the analysis of the role of periodization in the Jameson's theoretical project. It is shown that in Jameson's view periodization is first and foremost a tool which ease the understanding of historical material. This chapter underlines that the Jameson's understanding of the logic of this material is based on the concept of the permanent cultural revolution connected with the economic shake-up.

Considerations on Jamesonian periodization of the capitalist era are continued in the fifth chapter. Presentation of the project of poetics of social forms starts with the discussion of the first of the Jameson's cultural dominant – realism. In this chapter it is shown e. g. how the contradictions of the capitalist and precapitalist modes of production are worked out by the content and form of Honoré Balzac early novel *La peau de chagrin*.

Next cultural dominant distinguished by Jameson – modernism – is presented in the sixth chapter. Here the two contradictions which lays the foundation of the modernist artistic practice are discussed. First one is the incomplete moderization – coexistence of the elements form various modes of production. Second one is the colonial network of exploitation and the specific

unconscious of this fact in the metropolies where the greatest modernists lived and worked.

Elaboration of the issue of the petrification of the modernist artistic practices leads to the analysis of the relations between the emergent (postmodern) cultural practices and the post-war socioeconomic transformation. Five fundamental features of the new, postmodern cultural dominant are discussed in chapter seven: depthlessness, pastiche, technological sublime, postmodern space and weakening of historicity.

Premises of the aesthetics of cognitive mapping are analysed in chapter eight, this aesthetics tries to merge the truth of the individual, existential experience with the scientific truth of the representation of global capitalism. Also „poor person's” cognitive mapping – conspiracy theory – is analysed in this chapter.

The beginning of chapter nine concentrates on the analysis of the utopian impulse omnipresent in culture. Then there are discussed the ideological constrains of the various utopias. Last part of this chapter shows that the utopian form is inextricably bound with some existential fears.

In Conclusion the main threads of the dissertation are summarized and some consequences for the research in the field of polish culture are presented. The author of dissertation argues that Jameson's theory of culture is both sophisticated and coherent. It refreshes the perception of the cultural phenomena, shows its connection with social, political and economic life, and, what is the most important, shows that in our culture in addition to the pessimism of the reason there is also some space for the optimism of the will.